Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Lausunto

23.8.2024

VN/1/2024
VN/1/2024-TEM-83

Sivistysvaliokunta

Lausunto 23.8.2024 VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ EDUSKUNNALLE KOMISSION EHDOTUKSESTA EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVIKSI HARJOITTELIJOIDEN TYÖEHTOJEN PARANTAMISESTA JA TÄYTÄNTÖÖNPANEMISESTA SEKÄ HARJOITTELUKSI NAAMIOITUJEN VARSINAISTEN TYÖSUHTEIDEN TORJUMISESTA (HARJOITTELUDIREKTIIVI) (U 31/2024) JA VALTIONEUVOSTON SELVITYS NEUVOSTON SUOSITUKSESTA HARJOITTELUN VAHVISTETUISTA LAATUPUITTEISTA (E 38/2024)

Sivistysvaliokunta on pyytänyt asiassa työ- ja elinkeinoministeriöltä lausuntoa. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa:

Komissio antoi 20.3. direktiiviehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi harjoittelijoiden työehtojen parantamisesta ja täytäntöönpanemisesta sekä harjoitteluiksi naamioitujen varsinaisten työsuhteiden torjumisesta sekä ehdotuksen neuvoston suositukseksi harjoittelun vahvistetuista laatupuitteista. Ehdotusten taustalla on harjoittelun laatupuitteita koskeva suositus vuodelta 2014.

Direktiiviehdotus

Ehdotetulla direktiivillä on tavoitteena yhtäältä parantaa ja varmistaa työsuhteisten harjoittelijoiden työehtoja ja toisaalta torjua harjoitteluiksi naamioituja työsuhteita.

Direktiiviehdotus sisältää määritelmät harjoittelusta, harjoittelijasta, varsinaisesta työsuhteesta ja varsinaisesta työntekijästä. Harjoittelun määritelmän soveltamisala on laajempi kuin harjoittelijan, joka olisi työsuhteessa oleva.

Direktiiviehdotus sisältää syrjimättömyyden periaatteen, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että harjoittelijoita ei kohdella työehtojen, mukaan lukien palkka, osalta epäedullisemmin kuin vastaavia varsinaisia työntekijöitä samassa toimipaikassa, ellei erilainen kohtelu ole perusteltua objektiivisista syistä.

Harjoitteluksi naamioitujen varsinaisten työsuhteiden torjumiseksi jäsenmaiden tulisi varmistaa tehokkaat valvonta- ja tarkastusmenettelyt. Tämän toimeenpanemiseksi ehdotuksessa on lista seikoista, joiden avulla toimivaltaiset viranomaiset voisivat tehdä kokonaisarvioinnin siitä, onko kyseessä varsinainen työsuhde vai harjoittelu. Työnantajien pitäisi pyydettäessä toimittaa viranomaisille tietoa harjoitteluista. Arvioinnin helpottamiseksi jäsenmaiden pitäisi määritellä harjoitteluille enimmäiskesto ja velvoitettava työnantajat sisällyttämään harjoittelupaikkailmoituksiin tietoja muun muassa työehdoista, myös palkasta, oppimis- ja koulutussisällöstä. Täytäntöönpanossa edellytettäisiin muun muassa riittäviä resursseja ja ohjausta valvontaviranomaisten toimintaan.

Jäsenvaltioiden olisi saatettava direktiivi voimaan kahden vuoden kuluessa direktiivin voimaantulosta ja raportoida siitä viisi vuotta toimeenpanon jälkeen.

Valtioneuvosto tukee ehdotuksen tavoitteita. Valtioneuvosto tukee myös sitä, että jäsenmaita ja valvovia tahoja sekä toimeenpanosta vastaavia tahoja kehotetaan kiinnittämään erityistä huomiota harjoittelijoiden asemaan. Direktiiviehdotuksen käsittelyssä tulisi selkeyttää harjoittelun ja harjoittelijan määritelmiä, jotta direktiivin soveltamisala olisi selkeämpi.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address** Työ- ja elinkeinoministeriö	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
PL 32 00023 Valtioneuvosto	Aleksanterinkatu 4 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 1606 2160 +358 9 1606 2160	kirjaamo.tem@gov.fi www.tem.fi

Valtioneuvosto pitää erittäin tärkeänä varmistaa, ettei direktiivillä puututa kansalliseen koulutusjärjestelmään.

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti siihen, että harjoittelijoiden valvontaa voitaisiin helpottaa asettamalla oikeussuhteen luonteen kokonaisarviointia tukevia kriteereitä, mutta katsoo, että on erittäin tärkeää välttää yksityiskohtaista sääntelyä. Kriteerit tulee lähtökohtaisesti jättää jäsenvaltioiden päätettäväksi. Valvonnan toteutumisen varmistaminen on tärkeää ja direktiiviehdotuksessa tulisi huomioida, että valvontaa suorittavat myös työmarkkinaosapuolet viranomaisten lisäksi.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä vaikuttaa viranomaisvalvontaan siten, että muun muassa valvonnan volyymi, valvonnan suuntaaminen ja menettelyt jättäisivät kansallista harkintavaltaa eivätkä lisäisi viranomaisen resurssitarvetta ja kustannuksia.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että työsuhteisen harjoittelun enimmäiskeston määrittelyyn jätettäisiin kansallinen joustomahdollisuus.

Valtioneuvosto pyrkii keventämään ehdotuksen käsittelyssä liian yksityiskohtaista sääntelyä muun muassa erilaisten ilmoitusvelvollisuuksien ja raportointien osalta, jotta hallinnollinen taakka jäsenvaltioille, viranomaisille, yrityksille sekä työmarkkinaosapuolille olisi kohtuullinen.

Valtioneuvosto pyrkii siihen, että käsittelyn aikana selkeytetään direktiiviehdotuksen suhdetta muihin aihepiiriin liittyvien direktiivien säännöksiin, erityisesti oikeussuojan ja syrjimättömyyden osalta.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että direktiiviehdotuksella ei rajoiteta työmarkkinaosapuolten mahdollisuuksia sopia harjoittelun edellytyksistä, kriteereistä ja harjoittelijan työsuhteessa sovellettavista työehdoista.

Vahvistettu suositus harjoittelun laatupuitteista

Ehdotettu vahvistettu suositus kattaa nyt kaikki harjoittelijat (avoimet työmarkkinat, työllisyyspalvelut, virallisen koulutusjärjestelmän piirissä olevat ml. pätevöitymiseen vaadittavat) ja näissä kaikissa suositellaan palkallisuutta.

Tavoitteena on harjoittelujen laadun parantaminen ja työelämään siirtymän tukeminen, erityisesti työehtojen osalta – kuten palkka, kirjallinen harjoittelusopimus, työpaikalla tapahtuva ohjaus, työsuojelu (myös etäharjoitteluissa). Harjoittelijoilla voi olla edustaja työpaikalla.

Rekrytoinnin tulisi olla läpinäkyvää ja antaa tietoa harjoittelupaikasta jo etukäteen, ja oppimistavoitteet- ja työtehtävä tulisi asettaa yhdessä työnantajan ja harjoittelijan kesken ja harjoittelussa hankittu osaaminen tulisi kuvata ja tunnustaa sen päätteeksi.

Harjoittelun kestosta todetaan, ettei sen tai harjoittelujen ketjutusten tulisi ylittää kuutta kuukautta, ellei se ole objektiivisesti perusteltua kansalliset käytännöt huomioiden.

Lisäksi jäsenmaille suositellaan kiinnitettävän huomiota harjoitteluiden osallistavuuteen, eli haavoittuvien ryhmien pääsystä harjoitteluun. Myös rajat ylittävät harjoittelut tulisi huomioida ja niitä edistää yhteisillä pelisäännöillä ja hyödyntämällä EURES-järjestelmää.

Työmarkkinaosapuolilla tulisi olla keskeinen rooli suosituksen toteuttamisessa. Myös työllisyyspalveluiden, koulutuksenjärjestäjien ja muiden relevanttien toimijoiden toivotaan osallistuvan.

Suosituksen toimeenpanoa edellytettäisiin mahdollisimman pian sen hyväksymisen jälkeen, ja jäsenvaltioiden tulisi laatia toimeenpano-suunnitelma 18 kk kuluessa voimaanastumisesta. Jäsenvaltioiden tulisi kerätä tietoa harjoitteluista ja raportoida niitä komissiolle.

Suomi pitää tärkeänä huolehtia harjoittelijoiden oikeuksista, ja torjua epäsuotuisaa kohtelua. Suomi näkee tavoiteltavana, että harjoittelut tarjoavat nuorille ja heikossa työmarkkina-asemassa oleville mahdollisuuksia sujuviin siirtymiin työelämään.

Suomi tukee tavoitetta lisätä harjoitteluiden osallistavuutta ja haavoittuvien ryhmien mahdollisuutta päästä erilaisiin harjoitteluihin. Myös rekrytointien läpinäkyvyyden lisääminen nähdään hyvänä, kunhan toimet eivät aiheuta kohtuutonta hallinnollista tai taloudellista taakkaa työnantajille, ja vaaranna mahdollisuutta tarjota harjoittelupaikkoja.

Jäsenvaltioiden erilaiset harjoittelun muodot ja järjestelyt on tärkeä tunnistaa. Suomi pitää tärkeänä, että kansalliset erityispiirteet ja päätösvalta koulutuspolitiikassa sekä työmarkkinaosapuolten rooli harjoitteluiden järjestämisessä säilyvät, kuten mahdollisuus tehdä kansallisia tai

työmarkkinaosapuolten kanssa sovittavia ratkaisuja esimerkiksi siitä, toteutetaanko koulutukseen sisältyvä harjoittelu työpaikalla työ- tai virkasuhteisena vai ei ja mitkä harjoittelun työehdot, kuten palkka ovat.

Suomi pitää erittäin tärkeänä, että harjoittelun palkallisuuteen tulisi suositustekstissä jättää kansallista joustovaraa ja lähtökohtana olisi opiskelijan toimeentulo.

Monet kirjaukset eivät sellaisenaan ole sovellettavissa muodolliseen koulutukseen. Määrittelyjen ja soveltamisalan kirjauksien selkeyteen tulisi neuvotteluissa kiinnittää huomiota esimerkiksi oppisopimuskoulutuksen osalta. Suomi näkee tärkeänä, että suosituksia ei sovelleta säänneltyyn tai pätevyyden tuottavaan koulutukseen liittyvään harjoitteluun tai perusopetuksen aikaiseen työelämään tutustumiseen.

Suomi pitää tärkeänä, että suositus olisi tavoitteiltaan yleistasoinen ja välttäisi tarpeetonta yksityiskohtaisuutta. Velvoitteet työnantajille ja viranomaisille eivät saa aiheuttaa kohtuutonta hallinnollista ja taloudellista taakkaa.

Suomi pitää tärkeänä, että harjoittelun enimmäiskestoa ja siihen liittyviä poikkeuksia koskevat kirjaukset ovat selkeitä ja joustavia.

Rajatylittävien harjoitteluiden osalta Suomi pitää tärkeänä säilyttää kansallinen joustovara mukaan lukien EURES-portaalin erilaiset käyttötavat.

Suomi pitää hyvänä suosituksen vapaaehtoista toimeenpanoa ja painottaa, että myöskään sitä koskeva raportointi ei saa aiheuttaa liiallista hallinnollista taakkaa jäsenmaille. Suosituksesta raportoinnin tulisi kulkea samassa aikataulussa direktiivistä raportoinnin kanssa.

Suosituksesta neuvoteltaessa on tärkeää seurata, miten harjoitteluihin liittyvän direktiiviehdotuksen käsittely jatkuu ja sisällöt tarkentuvat, sillä suosituksella ja direktiivillä voi olla yhteisvaikutuksia ja riippuvuuksia.

Muiden maiden kannat ja käsittelyn jatko

Jäsenvaltioiden kannanmuodostus on kesken.

Ehdotusten käsittely jatkuu neuvoston työryhmässä lokakuussa 2024.

Seija Jalkanen — Johtava asiantuntija

Anna Toni — Erityisasiantuntija

Jakelu: Sivistysvaliokunta

Tiedoksi Hjelt, OHJY